

OMUZLARIMDA DÜNYA

Hikâyem, hayatımdır

NURULLAH GENÇ

OMUZLARIMDA DÜNYA

Hikâyem, hayatımdır

Nurullah Genç

1.BÖLÜM: TOPRAK

BİR DAĞ, BİR KÖY, BİR ATA: PİNADUZ

*Gözlerinde güneş, saçlarında ay
Dokunur musun karanlığıma*

Ben fakir-i pür taksir, Erzurum'un Horasan ilçesinin Pinaduz köyündenim. Kayda değer bir efsanesi var bu ismin ve IV.Murat zamanına kadar dayanır. Efsaneler, masallar, hikâyeler, türküler aidiyet duygusunu geliştiriyor. Hayal dünyasını genişletiyor. Çocukluğumuzda köyün ismi nedeniyle zaman zaman IV.Murat'ın ordusunu hayal ederdik.

Pinaduz Baba efsanesi köy odasında anlatılırdı bazen. "Acaba IV.Murat'ın ordusu nasıldı, kaç bin asker vardı, bu köyden kaç bin asker geçti?" gibi sorulara cevap arar, hayaller kurardık. Köy odasında büyüklerimiz bir araya gelir, Sibirya gazisi olan dedemin, yöredeki bilinen namıyla Bekir Ağa'nın rehberliğinde kitap okurlardı. Bir irfan meclisi kurulurdu. Orada öğrendik şiiri, masalı, efsaneyi. Orada anladık tarihimizin büyük hazineleri olduğunu. Orada bildik yüce değerlerle donanmış bir milletin evladı olduğumuzu.

IV.Murat'ın Bağdat Seferi'ni yaptığı zamanlarda köyümüz yine o dağın eteğinde dikili bir köymüş. Dedelerimiz oraya Kafkasya'dan gelip yerleşmişler. Dağın bir yanı heybetli taşların olduğu büyük bir uçurum. Bıçakla kesilmiş gibi.

Tepesinden baktığınızda başını döndürür insanın. Uçurumdaki kayaların birer mağarayı andıran boşluklarında kışın sıcak, yazın soğuk su birikir. Yazın en sıcak zamanında kayaların arasında beyaz buz parçaları bulursunuz. Yaz aylarında oradan buz getirip büyüklerimizin o buzlarla ayran yapışını izlerdik. Dağın uçurumlu yamaç kısmına o yüzden “buzhane” demişlerdi. Kış geldiğinde buzları erirdi buzhanenin. Ilık su birikintileri oluşurdu bu sefer de. Yani o buzlu, karlı ortamda taşların arasındaki su ılık olurdu. Hatta dokunduğunuzda sıcaklık hissederdiniz. Üniversitedeyken bazı fizikçi arkadaşlara anlatmıştım. Çok ilginç bulmuşlardı ama bunun mümkün olduğunu da söylemişlerdi.

Pinaduz köyünün IV.Murat zamanındaki hikâyesi şöyledir: Köy adını, oraya gelip yerleşmiş, irfan ehli, veli bir adamdan alıyor; ona “Ayakkabıcı Baba, Pineci Baba” derlermiş. Pine Osmanlıcada yama anlamına gelir. Bu veli insan ayakkabılara yama yaptığı için Pineci Baba diye anılmış. Köy adını kendisinden aldığı için dağın eteğindeki düzlüğe kurulan köye pine düzü anlamında Pinaduz denmiş. Ama hakikat şu ki isim ne anlama gelirse gelsin Ayakkabıcı Baba’nın, o mübarek adamın yaşadığı köy orası ve biz onun hikâyesiyle büyüdük.

Efsaneye göre IV.Murat Bağdat Seferi’ni yaparken ordusuyla Aras Nehri’ni geçiyor ve yol güzergâhı içerisinde bizim köy de bulunduğu için köyün yakınına kadar geliyor. Akşam yaklaştığı zaman mola veriyorlar ve geceyin köyün yakınında konaklıyorlar. Askerler köylülerle konuşurken orada Pineci Baba’nın olduğunu öğreniyorlar. Çarıkları yırtılmış olan bazı askerler, onarması için çarıklarını Pineci Baba’ya götürüyor. Baba elindeki derileri kullanarak bütün çarıkları onarıyor. En son onaramadığı bazı çarıklar için deri

kalmayınca altlarına karpuz kabukları yapıştırıp askerlere veriyor. Çarıkları alıp giyiyorlar ve sefere gidiyorlar. Uzun bir zaman geçiyor, sefer bitiyor ve Bağdat fethediliyor. Mücadele bittikten sonra bazı askerler çarıklarının altına yaş olduğunu hissediyor. Çarıklarını kaldırıyorlar ki altlarında karpuz kabukları var. Pineci Baba, Yamacı Baba olarak bilinen o veli insan, o mübarek zat deri bulamadığı çarıkların altına karpuz kabuğu yerleştirmiş. Savaşta kabukları hissetmeyen askerler savaş bitince hissediyorlar. Bu hadiseyi Sultan'a kadar götürüyorlar. Diyorlar ki: "Çarıkların altına karpuz kabuğu koymuş, biz o kabuklarla savaştık günler boyunca. O kabuklarla o kadar yolu yürüdük. Dönerken aynı güzergâhtan dönelim ve izninizle bu mübarek insanı ziyaret edelim Sultanım." Sultan'ın onay vermesiyle birlikte ordu aynı güzergâhtan geri dönüyor. Bizim köye yaklaştıklarında askerler Pineci Baba'nın elini öpecekleri için mutlu ve heyecanlılar. Köye geldiklerinde sala sesi duyuluyor. Ne olduğunu anlayamıyorlar ve köylülere soruyorlar. Köylüler, "Pineci Baba biraz önce vefat edip Rahmet-i Rahman'a vasil oldu," diyor. Bir hayli üzülen askerlerin de kıldığı cenaze namazıyla Baba, Pinaduz Dağı dediğimiz yarısı uçurum olan dağın tepesine defnediliyor.

Efsane böyle. Biz böyle bir hikâye ile büyüdük. Zaman zaman hem o babayı hayal ederdik hem de IV. Murad'ın ordusunu. Karpuz kabuğuyla yürüyen ayakları ve çarıkları hayal ederdik. Yaz aylarında büyüklerimiz Horasan'dan karpuz getirince, altı yırtılmış kara lastikler bulur, kabukları yapıştırarak yürümeye çalışırdık. Bizim kabuklar hemen düşerdi tabii ki.

Sibirya'dan gelmiş olan dedemizi Pineci babaya benzetirdik. Bizim dedemiz de mübarek bir adam, ona benziyor

diye düşünürdük. Pinaduz dağının tepesine de hep ulvî bir makam olarak coşkun bir yürekle ve merakla bakardık. Orada ayakkabıcı baba var, o tepede yatıyor diye düşünürdük.

Çocukluğumuzda köyümüzde çarık giyildiğini görmüş-tüm. Büyük çoğunluk kara lastik giyerdi. Ancak her zaman bulunamayabiliyordu. 1966-67 yılları. Okul hayatımdan birkaç yıl öncesi. Bizim, çocuklar olarak daha yeni yeni kara lastik giydiğimiz zamanlar. Lastik bulunmadığında evlerdeki çarıklar çıkarılır ve giyilirdi. Çocuk çarıklarını dahi hatırlıyorum. Küçük, sevimli çarıklar. Bazen misafir odasına gelenlerden çarık giyenler olduğunda altlarını kaldırır karpuz kabukları var mı diye bakardık. Çarığın altı delik mi, biz karpuz kabuğu koysak durur mu diye düşünür, aramızda konuşurduk.

Bunlar çok güzel hatıralar. Ücra bir köyde, tarihi bir hadisenin nasıl mâkes bulduğunu anlattığı için önemli. Dünyamızı şekillendiren hatıralar bunlar. O yüzden Pinaduz dendiğinde kelimenin nereden geldiğini bilmek önemli. Hayatımızın ileri safhalarında ortaya çıkacak bazı neticelerin arka planını anlamak açısından elzem.

BİLGE BİR LİDER: SİBİRYA GAZİSİ BEKİR AĞA

*İçimize sabah akşam
Sessizce vuruyor ay parçaları*

Dedem Sibirya gazisidir. I. Dünya Savaşı'nda Ruslar tarafından esir edilerek Sibirya'ya götürülüyor. Dört yıl Sibirya'da esarette kaldıktan sonra dönüyor. Kader-i ilahinin tezahür ettirdiği hayret mucip ya da bir başka ifadeyle şaşkınlık uyandıran hadiseler yaşıyor ve sonunda anavatanına kavuşuyor. Timaş Yayınları'ndan çıkan *Yollar Dönüşe Gider* romanında onun hikâyesini ayrıntılı olarak anlatmıştım. Romandaki Bekir Ağa babamın babası. O çok sevdiğim kelimemizle ifade edecek olursak: Dedem. Okuyucu bunu bilmez çünkü romanda dedem olduğuna dair bir şey söylemiyorum. *Yollar Dönüşe Gider* romanının kahramanı, savaş sonunda yıkılıp yerle bir olan Pinaduz köyünü yeniden inşa ve imar eden Bekir Ağa'nın ta kendisidir.

1922 yılında döndükten sonra köyün yerle yeksan olduğunu görüyor. Çok üzülüyor. Aile dağılmış. Erkekler götürülmüş zaten ve geriye dönen yok. Anne yok, kardeşler nerede belli değil. Komşulardan kalanlar farklı köylere gitmişler ama çok fazla insan yok zaten. Kısacası köy oturulabilir olmaktan çıkmış. Bekir'in yerinde bir başkası olsaydı büyük ihtimalle farklı bir köye yerleşirdi, uğraşmazdı. Ama

o köyünden vazgeçmiyor. Harçlı adında, halasının ve akrabalarının yaşadığı bir köye gidiyor, oraya yerleşiyor ve sekiz sene orada kalıyor. Ancak fırsat bulduğu her durumu uzunca bir yol kat ederek köyüne giderek geri dönüyor. Yıkılmış köyüne her vardığında büyük bir azimle çalışıyor, onarılabilecek binaları onarıyor. Onarılamayacak durumda olanları yeniden inşa ediyor. Sekiz yıl sürüyor bu durum. Yiğit bir adamdı dedem. Uzun boylu ve kuvvetli, gümrak bir adamdı. Pehlivan yapılı, dayanıklı ve çalışkan bir adam. Bir o kadar da mütebessim ve güler yüzlü. Merhametli ve sakin. Yirmi iki yaşında esaretten dönmüş yağız bir delikanlı. Neden sekiz yıl boyunca uğraşmış diye aklından geçirebilir insan. Pinaduz Baba'nın tepesinde olduğu bir köyü harabe bırakmak Bekir'e yakışmazdı. Öylesine inançlı bir insandı işte... O da Pineci Baba'nın hikâyesiyle büyümüştü çünkü. Orada, dağın tepesinde veli bir insan var ve o mübarek zâtın yattığı dağın eteğindeki köy harabe kalmamalı. Onu yeniden imar etmek gerek. O da bu inançla köyü yeniden inşa ediyor. Sekiz yıl kaldığı Harçlı köyünden bir akraba kızıyla evleniyor ve Pinaduz'a dönüyor. Gülçehre idi nene-min adı. Gerçekten gül yüzlü, mübarek bir kadındı. Köye döndükten sonra tarlasında, çayırında çalışmaya başlıyor dedem. Çocukları dünyaya geliyor. Komşulardan hayatta olup da başka yerlere göçmüş olanlardan bazıları geri dönerek yeniden köye yerleşiyor. Bir süre sonra köyümüzün hane sayısı yirmiye buluyor.

Çocukları büyümeye başladıkça iki şeyi ön plana çıkarıyor Bekir: Birincisi, çalışmak, çok çalışmak. O köyde zaten tembel tembel oturamazsınız, çalışmak zorundasınız. Çalışmazsanız hayatta kalamazsınız. Çünkü şartları çok zor, mahrumiyeti çok fazla. Soğuk suyundan başka tabii

kaynağı, kazanç elde edebileceğiniz imkânları yok. Tarlalarını ekmeniz, susuz ve taşlı araziden büyük bir verim elde edemezsiniz. Ancak tohumunuzu ve ekmeğinizi çıkarabilirsiniz. Çifte çubuğa gitmek zorundasınız. Hayvan yetiştirmek zorundasınız ki ayakta kalabilesiniz. İkincisi, İslami hassasiyet, okumak ve dua etmek. Köyde bu ikisini tesis ediyor: Çalışacaksınız ve okuyacaksınız. Dua edeceksiniz ve kendinizi yetiştireceksiniz.

Benim mücadelemın temeli de dedemin köyde oluşturduğu bu felsefeye dayanır. Çalışmak, okumak ve dua etmek. Fiili dua olmadan kavli ya da sözlü duanın tesiri arzulanan düzeyde gerçekleşmez. Neden yıllardır bu kadar mücadele ettim, hiçbir şeyden yılmadım ve her zorluğun üzerine üzerine gittim? Bu soruların arka planında Sibirya’da dört yıl esir olarak kalmış ve dönünce köyünü onararak yeniden ayağa kaldırmış inanılmaz bir mücadele insanı Bekir var. Köyüne uğrayanların gördükleri misafirperverlik dolayısıyla, ölümünün üzerinden yıllar geçtiği halde hâlâ her fırsatta adını bütünleştirdikleri o ifade ile söyleyecek olursak, Bekir Ağa var... Esaret yolunda, trende ölen babası gözlerinin önünde camdan atılmış bir delikanlı. Dört yıllık ölümcül bir esaretten dönmüş ve bütün köyü tek başına yeniden imar etmiş bir kahraman. Bizim ilk davranış ölçüğümüz, numunemiz Bekir Ağa. Ona “Ağa” derlerdi çünkü gerçekten de ağalığın olması gereken yerindeydi dedem. Yıllardır filmlerde ve edebiyatta anlatılan ve asla doğru olmayan ağa tiplemesinin çok çok uzağında bir gerçek ağa. Her şeyi tekeline alıp kimseye bir şey sunmayan biri değil. Sahip olduğu maddi ve manevi imkânlarla sadece köyündeki insanları değil komşu köylerdeki de koruyup kollamaya çalışan. Bizim ağa tipimiz toplamadan dağıtmayı, almadan

vermeyi bilendir. Bekir Ağa tam da öyleydi. Misal olması açısından arılarından bahsetmek yeterlidir. Yetmiş-seksen kovanlık arısı vardı, tenekeler dolusu bal imal ederdi. Dörtte birini yakın köylere, dörtte birini komşulara, dörtte birini akrabalarına gönderirdi. Dörtte birini de evine ve misafirlerine ayırırdı. Kısacası bir yıl içerisinde hanesine gelecek ve bereket getireceğine inandığı misafirlerin balını onlar gelmeden önce ayıran bir adamdı. Öyle bir iyilik timsaliydi ki ona baktığımızda biz kendisinde hep bir yardım eli görürdük. “Başkalarına yardım edin çünkü yardım etmek üzere uzandığınız her el kendi elinizdir,” derdi. Sibirya’da yaşadıklarından dolayı bu sözü söylerdi. Romandaki hikâye tam da bunu söyler bize:

Yardım etmek üzere uzandığınız her el kendi elinizdir.